

Odvjetništvo u Francezkoj.

Jedan moj bivši drug hrvatski umolio me je, neka bih, s obzirom na vladinu osnovu odvjetničkog reda,¹⁾ priobćio u kojem našem listu zakonske temelje, na kojima počiva francezko odvjetništvo; moje da bi opazke mogle doprinieti što temeljitij razpravi o hrvatskoj osnovi.

Ne znam, da li je i u koliko ta nada cienjenog mog druga osnovana. Ona je tim problematičnija, što mi hrvatska osnova nije poznata, te moje opazke o francezkoj advokaturi ne mogu biti udešene kao kritika hrvatske osnove. No možda je činjenica, da ne poznam hrvatske osnove, jamstvo za moju objektivnost. Dopustite mi dakle, da bez obzira na načela, što ih zagovara osnova, iztaknem u glavnim crtama organizaciju francezskog odvjetništva.

Prije svega upozorujem, da na polju, na kojem se krećemo, svaka analogija hramlje. Djelokrug francezskog mnogo je tiesniji od djelokruga našeg odvjetnika.

Djelokrug prvoga ograničuje se na plaidiranje u sudnici i konsultaciju u njegovom kabinetu. U svom kabinetu prima stranke, te daje pravne savjete i pravna mnienja, ustmeno ili pismeno. No odvjetnik se ne smije nikada da mieša u uporabu, kojoj će služiti njegovo pravno mnienje. Običaj mu dapače zabranjuje sastav privatno-pravnih izprava. A u sudnici je njegova jedina zadaća da govori za svoju stranku.

Zna se pako, kako je skoro neograničen poslovni krug našeg odvjetnika. Ne samo da zastupa stranke pred svim oblastima bez razlike (sudbenim, upravnim, financijskim, vojničkim, crkvenim), sastavlja privatno-pravne izprave, zastupa stečajnine i ostavine te upravlja njima, dražbuje za svoju stranku, pravni je savjetnik trgovačkih i industrijskih društava, posreduje u kojekakvim poslovima itd.

¹⁾ To razpravo je napisal dr. Hinković v letošnjem „Mjesečniku“, br. 4. Uvod se nanaša na to, da je hrvatska vlada izdala načrt novega odvetniškega reda, ki ga to leto pretresajo pravniški krogi Hrvatski. Razpravo priobčujemo, ker je za primerjanje jako poučna in ker vsa znamenja kažejo, da bo treba reforme za odvetniški stan tudi pri nas.

Poslovi, što ih kod nas obavlja odvjetnik, spadaju u Francezkoj na djelokrug odvjetnika, huissier-a, avoué-a i poslovnog agenta. Naše odvjetničke pisarne su cijeli uredi: tu rade perovodje, sollicitatori, pisari; sastavljaju se i prepisuju sudbeni i u obće pravni spisi; vode se knjige o parnicama, spisima, upravama nad tuđjom imovinom. U kabinetu francezskog odvjetnika tek je ovaj sam. Odvjetnik nema nikakve registrature parnične, pošto nema spisa do onih, što mu ih za konkretni plaidoyer ustupa strankin avoué, te koje spise istomu vraća nakon uporabe pred sudom. On ne treba pisara, pošto se u njegovom kabinetu ništa ne piše do jedinih pravnih mnienja. Pravne liekove kao utoke, prizive, previde, pritužbe ne sastavlja odvjetnik; on ne sastavlja ni tužbe, dočim naših pismenih odgovora, protuodgovora, drugotnica itd. francezki gradjanski postupnik ne poznaje. Ako ima »tajnika«, koj zauzima mjesto našeg perovodje, taj je odvjetnik ko što on sam, te u vlastito ime, a samo na račun šefa obavlja odvjetničke poslove t. j. daje pravne savjete u svom kabinetu i plaidira u sudnici.

Francezka ne ima jedinstvenog odvjetničkog reda. Ustanove o organizaciji odvjetničkog stališa razsijane su po raznim zakonima in dekretima, koji se provlače kroz cijelo naše stoljeće, popunjujući, izpravljajući i ukidajući se, te od kojih najstariji potiču iz dobe prvoga carstva. Nastojat ću, da te ustanove, u koliko su danas jošte u krieposti, u što kraćem i preglednijem obliku predočim.

Onaj, koj hoće da se posveti odvjetničtvu, mora da je svršio pravoslovne nauke na kojoj fakulteti francezkoj, te postigao diplôme de licencié en droit, što odgovara našim državnim izpitima. Kandidat predstavlja se osobno generalnom prokuratoru (čija služba odgovara donekle našem državnom nadodvjetničtvu), te mu predaje svoju diplomu. Generalni prokurator ne ima da prosudjuje pravničku naobrazbu kandidata, već mu je jedina zadaća da ustanovi istinitost i izpravnost diplome.

Iza toga polaže kandidat prisegu, polaže ju pred sakupljenim sudištem. Kandidata predstavlja sudištu predsjednik odvjetničkog stališa (bâtonnier) ili zamjenik mu. Samo onda, kad bi nemoralnost kandidata bila notorna, uzkratit će bâtonnier da predvede kandidata sudištu.

Kandidat, kojemu se dozvoljava da položi prisegu, prima na se u napried obvezu, da će vršiti sve dužnosti svoga zvanja, bude li pronadjen dostojnim da izvršuje to zvanje. Prisega bo sama ne daje još prava odvetovanja.

Osobito će zanimati naše pravnike sadržaj prisega, što se zahtjeva da ju položi budući odvjetnik. On se zaklinje »da kao branitelj ili savjetnik neće ništa ni kazati ni objaviti, što bi bilo protivno zakonima, naredbama, čudorednosti, sigurnosti državnoj i javnom poredku i da nikad neće smetnut s uma dužno počitanje pred sudovima i javnim oblastima«.

Nakon što je kandidat položio prisegu, traži da mu barreau (odvjetnički stališ) dozvoli, te bi se vježbao u odvjetništvu (stage). Usljed ove molbe odredjuje bâtonnier izvjestitelja, kojemu je zadaća da stupi u osoban odnos sa kandidatom, te se tako osvjedoči, da li je vriedan stupiti u stališ. Kandidatu je dužnost da posjeti izvjestitelja, te mu pruži sve podatke o svojim prilikama, koje bi mogle zanimati izvjestitelja. Ovaj uzvraća kandidatu posjet izpitujući pri tom, da li stan odgovara položaju člana odvjetničkog stališa itd.

Suvišno je iztaći, da samo Francez ili onaj tudjinac, koj je poprimio državljanstvo francezko, može da izvršava odvjetništvo u Francezkoj. Taj je propis tim većma osnovan, što francezki odvjetnik može po zakonu biti zvan da suplira sudca.

No zakon ne traži samo da je odvjetnik osobno čestit, već da je i podpuno nezavisan. S toga je zvanje odvjetničko nezdrživo sa zvanjima, koja uvjetuju političku poslušnost, ma kakovu podredjenost ili financijalnu odgovornost. Odvjetnik ne smije ni po što da se liši svoje nezavisnosti; da proda ili iznajmi svoj rad ili svoje vrijeme; da se izvrgne novčanoj kakovoj odgovornosti; da se bavi trgovinom ili industrijom ili zanatom; da se upusti u poslove, u kojima bi primio punomoć ili polog i u obće obvezu da polaže račune.

Ta nezavisnost mora da je kod odvjetnika spoljašno prikazana time, da ima vlastiti svoj stan, i da je vlasnik svoga poskućstva i svoje biblioteke.

Izpitavši sve ove prilike, predlaže izvestitelj svoje izvješće s predlogom odvjetničkom odboru (conseil de l'ordre). Ovaj odlu-

čuje većinom glasova, da li se kandidatu ima dozvoliti ili uzkratiti vježba, ili pako dozvola odgoditi.

Kandidat, kojemu se dozvoljava vježba, ima pravo na naslov odvjetnika (*avocat à la Cour*) i pravo da izvršuje odvjetništvo. Ova su prava, dok traje vrijeme prakse, tek provizorna. Tek iza što mine ovo vrijeme, mogu ta prava da postanu definitivnima.

Vježbenici, ne budući još definitivni odvjetnici, ne sudjeluju kod staliških izbora i nisu uvršteni u popis odvjetnikâ (*tableau*). No u svakom drugom pogledu posve su ravni definitivnim odvjetnicima.

Izim zvaničnih dužnosti, koje nadležne svakomu odvjetniku, imaju vježbenici još i posebnih dužnosti, koje se mogu da svedu u ove dvie rieči: marljivost i točnost.

Vježbenici dužni su da što marljivije prisustvuju sudbenim razpravama (koje su sve javne i ustmene), a naročito posebnim predavanjima i vježbama, upriličenim za njih.

Vježbenici razdijeljeni su u »kolone«, a svakom od njih ravna jedan član odbora odvjetničkoga. U tim se kolonama upućuju vježbenici u običaje, propise, prava i dužnosti zvanične.

Osim ovih »kolona« ima za vježbenike još i razprava (*conférences*), kojima predsjedna *bâtonnier* ili zajemnik mu. U tim se razpravama govori jedino o pravnim pitanjima. Dvie nedjelje prije razprave objavlja se njezin predmet, te su vježbenici pozvani da se upišu »za« ili »proti«. Žriebom se biraju četiri govornika, dva »za«, a dva »proti«. *Bâtonnier* ravna razpravom; čim ova bude zaključena, prelazi se na glasanje, a da *bâtonnier* nije prije izjavio svog mnienja.

Vrijeme prakse opredijeljeno je na tri godine. To se vrijeme može disciplinarnom odredbom odvjetničkog odbora i produljiti; a može se i vježbenik karnostnim putem izključiti iz vježbe.

Nakon dovršene prakse traži vježbenik da bude upisan u popis odvjetnika (*tableau*). Ovaj je *tableau* javno svjedočanstvo o sposobnosti i čestitosti onih, koji su u njem imenovani, a vodi se za svako prvomolbeno sudište na pose.

Odvjetnički odbor imenuje opet izvjestitelja, koj ima da izpita molbenicu vježbenikovu, odnosno sve prilike, iz kojih može stvoriti sebi sud o načinu, kako je isti upotrebio vrijeme svoje

vježbe. Izvjestitelj stavlja predlog odboru, koj odločuje većinom glasova.

Nikad so odbor ne bavi iztragom o političkom mišljenju kandidatovom. To je mišljenje absolutno slobodno.

Tableau objavlja se svake godine s promjenama nastalim tečajem prošle godine. Odvjetnici upisuju se u tableau po redu, kako im je upis dozvoljen, ali s prvenstvom dana, kad su pripušteni u vježbu. Po tom prvenstvu broji im se čin.

Samo oni odvjetnici, koji su upisani u tableau, sačinjavaju stališ odvjetnički (l'ordre des avocats).

Ovaj se ne može sastati van samo na poziv svoga predsjednika (bâtonnier) i samo da bira članove odvjetničkog odbora ili — kako se francezki zove — karnostnog savjeta. Svaka ina razprava smatrat će se prestupkom proti propisima o pravu sastajati se.

Odvjetnici nose u sudnici odoru tradicionalnu. Pred sudom govore stoječki i pokriti; no kad čitaju parbena dokazala ili stavljaju predloge, treba da se razkriju.

Zabranjeno je odvjetnicima primati mjenice za svoj honorar ili siliti stranke, da im priznadu troškove prije njihove obrane.

Članovi karnostnog vieća biraju se izravno po skupštini stališkoj, koja sastoji od svih odvjetnika, upisanih u tableau dotičnog prvomolbenog sudišta. Izabrani su oni, na koje odpada većina glasova prisutnih članova.

Karnostno vieće ima u Parizu 21 člana; u drugim gradovima je broj manji, i to razmjerno prama broju odvjetnika.

Bâtonnier izabire se izmedju članova karnostnoga vieća, a po ovima absolutnom većinom.

Bâtonnier je glava i predstavnik cieloga stališa, te predsjedka karnostnom vieću.

Ovo odlučuje o tome, da li se kandidat ima pripustiti u vježbu, i o priepornim pitanjima glede upisa u tableau; bdije nad čašču i interesima stališkim.

Dužnost mu je da uzdržava osjećaje vjernosti napram monarkiji (ova ustanova potiče od g. 1822., pa se rieči monarkija ima danas substituirati republika) i ustavnim uredbam, napram načelima nesebičnosti i čestitosti, na kojima počiva čast odvjetničkog stališa; nadzire moral i ponašanje vježbenika. On kazni

ureda radi ili povodom podnesenih imu pritužba sve karnostne prestupke odvjetnika. Uza sve to ali ostaje i sudovima pravo da kazne karnostne prestupke odvjetnika, počinjene za vrijeme sudbene razprave. A karnostne kazne savjeta ne prejudiciraju ni malo odštetnim zahtjevima povriedjenih stranaka ili kaznenom postupku sudova.

Karnostne kazne jesu: opomena, ukor, vremenita suspenzija, brisanje iz popisa. Vremenita suspenzija ne može nadilaziti jednu godinu.

Nijedna se karnostna kazna ne može izreći, a da okrivljeni odvjetnik ne bude saslušan ili pozvan na saslušanje.

Presuda karnostnog vieća, kojom se izriče vremenita suspenzija ili brisanje odvjetnika iz popisa, predaje se za tri dana glavnom prokuratoru, kojemu nadleži nadzor oko izvršbe presude. Glavni prokurator može tražiti, da mu se dostave i one presude, kojima se izriče opomena i ukor ili kojima se okrivljeni odvjetnik održuje.

Proti presudam, koje izriču vremenitu suspenziju ili svrgnuće, pristoji dotičnom odvjetniku pravo priziva na prizivno sudište svoga kotara; isto pravo pristoji generalnom prokuratoru proti svim presudam karnostnim.

Prizivno sudište može proti odvjetniku, koj je prizvao, izreći i oštriju kaznu, ma da generalni prokurator nije uložio priziva.

Karnostnom vieću nadleži briga, da siromasi dobe besplatno zastupstvo. U tu svrhu postoji ured, u kojem odredjeni odvjetnici jedanput na tjedan daju besplatno pravne savjete. One pravne slučajeve, što ih ovaj ured obnađje pravednima, dostavlja on sa svojim pravnim mnijenjem karnostnom vieću, koj onda te slučajeve po redu razdjeljuje medju odvjetnike.

Svaki napadaj odvjetnika u obranbenim govorima ili spisima na vjeru, načela monarkije (republike), ustava te zakone i javne oblasti bit će na predlog zastupnika javne oblasti s mjesta kažnjen po sudu, ne prejudicirajući izvanrednom progonu, ako mu ima mjesta.

Sudovi priobćuju svake godine ministru pravde one odvjetnike, koji se iztakoše svojim znanjem, svojim talentom, a naročito plemenštinom i nesebičnošću, koja mora da bude značajkom njihova stališa.

(Konec prih.)